

Határozatok Tára

MACIEJ SZPUNAR
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2016. június 16.¹

C-174/15. sz. ügy

**Vereniging Openbare Bibliotheken
kontra
Stichting Leenrecht**

(a Rechtbank Den Haag [hágtai elsőfokú bíróság, Hollandia] által benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem)

„Szerzői jog és szomszédos jogok — Oltalom alatt álló művek bérleti és haszonkölcsönzési joga — 2001/29/EK irányelv — 2006/115/EK irányelv — E-könyvek — Közkönyvtárak”

Bevezetés

1. A könyvtár az emberiség egyik hosszú múltra visszatekintő találmánya. Több évszázaddal megelőzte a papír feltalálását, és a könyvek ma ismert formájukban való megjelenését. A XV. században képes volt alkalmazkodni a nyomtatás felfedezéséhez, sőt hasznot is húzott belőle, és a könyvtár volt az, amihez a XVIII. században a nyomtatás következtében megszülető szerzői jognak igazodnia kellett. Napjainkban a digitális forradalomnak lehetünk tanúi. Vajon túléli-e a könyvtár a környezetének ezen újabb változását? Tagadhatatlan, hogy a jelen ügy, anélkül hogy eltúloznánk a jelentőségét, amellet, hogy ténylegesen elősegítheti a könyvtárak túlélését, új lendületet is adhat számukra.

2. Ma már ugyanis közhelynek számít, hogy a digitális technológia, valamint az internet megjelenése alapjaiban változtatott meg számos tevékenységi területet, köztük többek között az irodalmi alkotást. Az e-könyvek megjelenése jelentősen módosította a kiadói ágazatot éppúgy mint az olvasói szokásokat, és mindez csupán a folyamat kezdete. Így, noha az e-könyvnek nem célja, hogy a papíralapú könyv helyébe lépjen, mindazonáltal egyes könyvkategóriákban, bizonyos piacokon az eladott e-könyvek száma eléri, néhol meg is haladja a papíralapú könyvekét, és néhány könyvet kizárólag digitális formában adnak csak ki.² Hasonlóképpen, néhány, egyre növekvő számú olvasó a papírt e-könyv olvasóra cserélte, sőt, a legfiatalabbak sosem szoktak hozzá a papíralapú könyvekhez.

¹ — Eredeti nyelv: francia.

² — Például: Stephen King *Un tour sur le Bolide* (eredeti cím: *Riding the Bullet*) (Simon & Schuster 2000) című könyve, vagy Jacek Dukaj *Starość Aksolotla* című könyve (amit tudomásom szerint nem fordítottak le franciára, angol címe: *The Old Axolotl*) (Allegro 2015).

3. Ha a könyvtárak nem követik ezt a fejlődést, azt kockáztatják, hogy háttérbe szorulnak, és elvesztik a kultúra terjesztésében évezredek óta elfoglalt helyüket. A könyvtárak működésének megreformálására irányuló jogszabályi környezet létrehozása egy ideje mind az érdekelt felek közötti, mind a jogelméletben folytatott vita tárgyát képezi.³ E vita központi kérdése, hogy a könyvtárak jogosultak-e, és milyen jogalapon, haszonkölcsönbe adni az e-könyveket. A jelen ügy lehetőséget nyújt a Bíróság számára, hogy erre a kérdésre bírói választ adjon.

Jogi háttér

Az uniós jog

A 2001/29/EK irányelv

4. Az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról szóló, 2001. május 22-i 2001/29/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv⁴ „Hatály” című 1. cikke a (2) bekezdésének b) pontjában így rendelkezik:

„Ez az irányelv – [az egyes szerzői jogokra vonatkozó irányelvek technikai kiigazításait tartalmazó] 11. cikkben említett esetek kivételével – nem érinti és semmilyen módon nem befolyásolja:

[...]

b) a bérleti és haszonkölcsönzési joggal, illetve a szellemi tulajdon területén a szerzői joghoz kapcsolódó egyes jogokkal;

[...]

kapcsolatos hatályos közösségi rendelkezéseket.”

5. Az említett irányelvnek „A többszörözési jog” című 2. cikkének a) pontja a következőképpen rendelkezik:

„A tagállamok biztosítják a közvetett vagy közvetlen, ideiglenes vagy tartós, bármely eszközzel vagy formában, egészben vagy részben történő többszörözés engedélyezésének, illetve megtiltásának kizárólagos jogát:

a) a szerzők számára műveik tekintetében;”

3 — Néhány példaként lásd: Davies, Ph., „Access v. contract: competing freedoms in the context of copyright limitations and exceptions for libraries”, *European Intellectual Property Review*, 2013/7, 402. o.; Dreier, T., „Musées, bibliothèques et archives: de la nécessité d’élargir les exceptions au droit d’auteur”, *Propriétés intellectuelles*, 2012/43, 185. o.; Dusollier, S., „A manifesto for an e-lending limitation in copyright”, *Journal of Intellectual Property, Information Technology and E-Commerce Law*, 2014/5(3); Matulionyte, R., „E-lending and a public lending right: is it really a time for an update?”, *European Intellectual Property Review*, 2016/38(3), 132. o.; Siewicz, K., „Propozycja nowelizacji prawa autorskiego w zakresie działalności bibliotek”, *Zeszyty naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace z prawa własności intelektualnej*, 2013/122, 54. o.; Zollinger, A., „Les bibliothèques numériques, ou comment concilier droit à la culture et droit d’auteur”, *La semaine juridique. Entreprise et affaires*, 2007/25, 18. o.

4 — HL L 167., 10 o.; magyar nyelvű különkiadás 17. fejezet, 1. kötet, 230. o.

6. Ugyanezen irányelvnek „A művek nyilvánossághoz közvetítésének, valamint a védelem alatt álló egyéb teljesítmények nyilvánosság számára történő hozzáférhetővé tételének joga” című 3. cikke az (1) bekezdésében a következőket mondja ki:

„A tagállamok a szerzők számára kizárólagos jogot biztosítanak műveik vezetékes vagy vezeték nélküli nyilvánossághoz közvetítésének engedélyezésére, illetve megtiltására, beleértve az oly módon történő hozzáférhetővé tételt is, hogy a nyilvánosság tagjai a hozzáférés helyét és idejét egyénileg választhatják meg.”

7. A 2001/29 irányelvnek „A terjesztési jog” című 4. cikke a következőképpen rendelkezik:

„(1) A tagállamok a szerzők számára kizárólagos jogot biztosítanak műveik eredeti vagy többszörözött példányai adásvétellel vagy más módon megvalósuló nyilvános terjesztésének engedélyezésére, illetve ennek megtiltására.

(2) A terjesztési jog nem merül ki a Közösségen belül a mű eredeti vagy többszörözött példánya tekintetében, kivéve ha annak első eladását vagy tulajdonjogának más módon való első átruházását a Közösségen belül a jogosult vagy az ő hozzájárulásával más végezte.”

8. Végül, ugyanezen irányelvnek a „Kivételek és korlátozások” címet viselő 5. cikkének (1) bekezdése és (2) bekezdésének c) pontja a következőképpen rendelkezik:

„(1) Az olyan, 2. cikkben említett időleges többszörözési cselekmények, amelyek járulékos vagy közbenső [helyesen: közbenső vagy járulékos] jellegűek, valamely műszaki eljárás elválaszthatatlan és lényeges részét képezik, és amelyeknek kizárólagos célja, hogy lehetővé tegyék egy mű vagy más védelem alatt álló teljesítmény:

[...]

b) jogszerű felhasználását,

és önálló gazdasági jelentőséggel nem bírnak, a 2. cikkben szabályozott többszörözési jog alól kivételt képeznek.

(2) A tagállamok a 2. cikkben szabályozott többszörözési jog alól kivételeket, illetve korlátozásokat állapíthatnak meg a következő esetekben:

[...]

c) a nyilvánosan hozzáférhető könyvtárak, oktatási intézmények vagy múzeumok, valamint az archívumok által végzett egyes többszörözési cselekmények tekintetében, amelyek közvetlenül vagy közvetve sem irányulnak kereskedelmi vagy gazdasági célra;”

A 2006/115/EK irányelv

9. A bérleti jogról és a haszonkölcsönzési jogról, valamint a szellemi tulajdon területén a szerzői joggal szomszédos bizonyos jogokról szóló, 2006. december 12-i 2006/115/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvnek⁵ „A szabályozás célja” című 1. cikke értelmében:

„(1) E fejezet [„A bérleti jog és haszonkölcsönzési jog” című I. fejezet] rendelkezéseinek megfelelően és a 6. cikk rendelkezéseire is figyelemmel, a tagállamok biztosítják a jogot a szerzői jogi védelemben részesülő művek eredeti vagy többszörözött példányai és egyéb, a 3. cikk (1) bekezdésében meghatározott védelem alatt álló teljesítmények bérletének és haszonkölcsönésének engedélyezésére, illetve megtiltására.

(2) Az (1) bekezdésben foglalt jogok nem merülnek ki a 3. cikk (1) bekezdésében említett szerzői jogi védelemben részesülő művek vagy egyéb védelem alatt álló teljesítmények eredeti vagy többszörözött példányainak eladása vagy egyéb terjesztése által.”

10. Ugyanezen irányelv „Meghatározások” című 2. cikke az (1) bekezdésének b) pontjában az alábbiak szerint rendelkezik:

„Ezen irányelv alkalmazásában:

[...]

b) »haszonkölcsönzés« a nyilvánosság számára nyitva álló intézmény útján határozott időre történő használatba adás, amely sem közvetlenül, sem közvetetten nem irányul gazdasági vagy kereskedelmi előny szerzésére;”

11. Ugyanezen irányelvnek a „Jogosultak, valamint a bérleti jog és a haszonkölcsönzési jog tárgya” című 3. cikk (1) bekezdése a) pontjának rendelkezése szerint:

„A bérlet és a haszonkölcsönzés engedélyezésének, illetve megtiltásának kizárólagos joga megilleti:

a) a szerzőt, műve eredeti vagy többszörözött példányainak tekintetében;”

12. Végül, ugyanezen irányelvnek a „Kivételek a nyilvános haszonkölcsönzés kizárólagos joga alól” című 6. cikke (1) és (3) bekezdésében a következőképpen rendelkezik:

„(1) A tagállamok a nyilvános haszonkölcsönzés tekintetében kivételeket határozhatnak meg az 1. cikkben foglalt kizárólagos jog alól, amennyiben legalább a szerzők e haszonkölcsönzés ellenében díjazásban részesülnek. A tagállamok szabadon, kultúrpolitikai célkitűzéseiknek megfelelően határozhatják meg e díjazás mértékét.

[...]

(3) A tagállamok az intézmények bizonyos kategóriáit mentesíthetik az (1) és (2) bekezdésben foglalt díjfizetési kötelezettség alól.”

5 — HL L 376., 28. o.

A holland jog

13. A haszonkölcsönzési jogot a szerzői jogról szóló törvény (Auteurswet) 12. cikke (1) bekezdésének 3. pontja és (3) bekezdése szabályozza. A nyilvános haszonkölcsönzési kivételről e törvény 15c. cikkének (1) bekezdése rendelkezik.

A tényállás, az eljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

14. Több tagállamban, köztük Hollandiában is élénk vita folyik az e-könyvek könyvtárak általi haszonkölcsönzéséről. Az oktatási, kulturális és tudományügyi minisztérium megbízásából készült jelentés arra a következtetésre jutott, hogy az e-könyvek haszonkölcsönzése nem tartozik a 2006/115 irányelvet a holland jogba átültető rendelkezések értelmében vett kizárólagos haszonkölcsönzési jog hatálya alá. Ennek következtében az e-könyvek könyvtárak általi haszonkölcsönzése nem részesülhet az ezen irányelvnek a holland jogba szintén átültetett 6. cikke (1) bekezdésében meghatározott kivétel kedvezményéből. A kormány a könyvtárakról szóló törvénytervezetet dolgozott ki, amely ebből az alapvetésből indul ki.

15. Ugyanakkor a felperes, a Vereniging Openbare Bibliotheken, az összes hollandiai közkönyvtárat magában foglaló egyesület (a továbbiakban: VOB) nem osztja ezt a nézetet. Meggyőződése szerint a holland jog vonatkozó rendelkezéseit az e-könyvek haszonkölcsönzésére is alkalmazni kell, ezért a kérdést előterjesztő bíróság előtt keresetet indított az alapeljárás alperese, a nyilvános haszonkölcsönzés alóli kivétel címén fizetendő, szerzőket megillető díjak beszedésével megbízott alapítvány, a Stichting Leenrecht ellen, amelyben kérte egy olyan megállapító határozat meghozatalát, amely kimondja elsősorban, hogy az e-könyvek haszonkölcsönzése a haszonkölcsönzési jog hatálya alá tartozik, másodsorban, hogy e könyvek határozatlan időre történő rendelkezésre bocsátása a terjesztési jogra vonatkozó rendelkezések értelmében adásvételnek minősül, harmadsorban, hogy az e-könyveknek a közkönyvtárak által, méltányos díjazás ellenében történő haszonkölcsönzése nem sérti a szerzői jogokat.

16. A VOB hozzáteszi, hogy keresete arra a haszonkölcsönre vonatkozik, amely a kérdést előterjesztő bíróság által „one copy one user” kifejezéssel említett mintát követi. Ebben a modellben a könyvtár tulajdonában található és a felhasználó által letöltött e-könyv a haszonkölcsön ideje alatt a könyvtár más használói számára nem elérhető. Amikor ez az idő lejár, a könyv automatikusan elérhetetlenné válik az érintett felhasználó számára, és így más felhasználók kikölcsönözhetik. Egyebekben a VOB megerősítette, hogy a keresetét a „regényekre, novellagyűjteményekre, életrajzokra, úti-, gyermek- és ifjúsági könyvekre” kívánja korlátozni.

17. Az alapeljárásban a VOB kérelmeinek támogatása végett beavatkozóként lépett fel a Stichting Lira, az irodalmi alkotások szerzőit képviselő közös jogkezelő szervezet (a továbbiakban: Lira) és a Stichting Pictoright, a képzőművészeti alkotások szerzőit képviselő közös jogkezelő szervezet (a továbbiakban: Pictoright), míg a szintén beavatkozóként fellépő Vereniging Nederlands Uitgeversverbond, a kiadók egyesülete (a továbbiakban: NUV) a másik felett támogatja.

18. A Rechtbank Den Haag (hágai elsőfokú bíróság, Hollandia), tekintetbe véve, hogy a VOB kérdéseinek megválaszolása az uniós jog rendelkezéseinek értelmezésétől függ, a következő kérdéseket terjesztette a Bíróság elé:

„1. Úgy kell-e értelmezni a 2006/115 irányelv 1. cikkének (1) bekezdését, 2. cikke (1) bekezdésének b) pontját és 6. cikkének (1) bekezdését, hogy az e rendelkezések szerinti »haszonkölcsönzés« fogalma a szerzői jogi védelemben részesülő regényeknek, novellagyűjteményeknek, életrajzoknak, úti-, gyermek- és ifjúsági könyveknek a nyilvánosság számára nyitva álló intézmény útján történő olyan használatba adását is magában foglalja, amely sem közvetlenül, sem közvetetten nem irányul gazdasági vagy kereskedelmi előny szerzésére, és amelynek keretében

- egy digitális formájú többszörözött példányt (A másolat) helyeznek el az intézmény szerverén, és lehetővé teszik a felhasználó számára e többszörözött példánynak a felhasználó saját számítógépén, letöltés útján történő többszörözését (B másolat),
 - a felhasználó által a letöltés során készített többszörözött példány (B másolat) meghatározott időszak lejártát követően nem használható fel tovább, és
 - ezen időszak alatt más felhasználók nem tölthetik le saját számítógépükre a többszörözött példányt (A másolat)?
2. Az első kérdésre adandó igenlő válasz esetén: megakadályozza-e a 2006/115 irányelv 6. cikke és/vagy az uniós jog valamely más rendelkezése a tagállamokat abban, hogy a haszonkölcsönzés jogának az említett irányelv 6. cikkében foglalt korlátozásának alkalmazását ahhoz a feltételhez kössék, hogy a műnek az intézmény által hozzáférhetővé tett többszörözött példányát (A másolat) e példány első eladása vagy tulajdonjogának más módon való első átruházása útján az [Európai Unió] belül a 2001/29 irányelv 4. cikke (2) bekezdésének megfelelően a jogosult vagy az ő hozzájárulásával más hozta forgalomba?
3. A második kérdésre adandó nemleges válasz esetén: támaszt-e egyéb követelményeket a 2006/115 irányelv 6. cikke az intézmény által hozzáférhetővé tett többszörözött példány (A másolat) származásával szemben, mint például annak követelményét, hogy az említett többszörözött példány jogszerű forrásból származzon?
4. A második kérdésre adandó igenlő válasz esetén: úgy kell-e értelmezni a 2001/29 irányelv 4. cikkének (2) bekezdését, hogy a művek példányainak az említett rendelkezés értelmében vett »első eladását vagy tulajdonjogának más módon való első átruházását« jelenti a szerzői jogi védelemben részesülő regények, novellagyűjtemények, életrajzok, úti-, gyermek- és ifjúsági könyvek digitális többszörözött példányainak határozatlan időre történő, online, letöltés útján megvalósuló használatba adása is?”

19. Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem 2015. április 17-én érkezett a Bírósághoz. A VOP, a NUV, a Lira, a Pictoright, a német, a görög, a francia, az olasz, a lett, a portugál kormány és az Egyesült Királyság Kormánya, valamint az Európai Bizottság terjesztett elő írásbeli észrevételt. A 2016. március 9-én megtartott tárgyaláson a VOB, a NUV, a Lira és a Pictoright, valamint a cseh, a görög és a francia kormány, továbbá a Bizottság képviselői voltak jelen.

Elemzés

20. A kérdést előterjesztő bíróság négy kérdést vet fel. Ezek közül az első alapvető jelentőséggel bír, mivel arra vonatkozik, hogy az e-könyvek haszonkölcsönzése a 2006/115 irányelv hatálya alá tartozik-e. Az ezen első kérdésre adandó nemleges válasz esetén a többi kérdés jelentőségét veszti. Így tehát elemzésemben az első kérdésre összpontosítok. A második, a harmadik és a negyedik kérdés azokkal a feltételekkel foglalkozik, amelyeket az e-könyveknek teljesíteniük kell ahhoz, hogy a nyilvános kölcsönzés alól való kivétel keretében haszonkölcsönbe adhatóak legyenek. Ez utóbbi kérdésekkel együttesen és röviden foglalkozom majd.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésről

Előzetes megjegyzések

21. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy úgy kell-e értelmezni a 2006/115 irányelvnek a 2. cikke (1) bekezdésének b) pontjával összefüggésben értelmezett 1. cikkének (1) bekezdését, hogy az e-könyveknek a közkönyvtárak által, határozott időre történő nyilvános rendelkezésre bocsátása az utóbbi cikkben szabályozott haszonkölcsönzési jog hatálya alá tartozik.

22. Az alapeljárásnak a VOB által benyújtott keresetben meghatározott tárgyának megfelelően a kérdést előterjesztő bíróság kérdéseit a „regényekre, novellagyűjteményekre, életrajzokra, úti-, gyermek- és ifjúsági könyvekre” korlátozza. Ugyanakkor, még ha elfogadhatónak is tartom, hogy a jelen ügyben általunk vizsgált problémát a haszonkölcsönzési jog oltalma alatt álló művek különböző csoportjai közül az e-könyvekre korlátozzuk,⁶ ezt nem tudom úgy körülhatárolni, mint ahogy azt a kérdést előterjesztő bíróság teszi. Az irodalmi műveknek e bíróság által elkülönített kategóriája ugyanis véleményem szerint nem alapítható olyan objektív szempontra, amely különleges jogi bánásmódot indokolna e kategória számára. A Bíróság által az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésre adandó választ tehát megkülönböztetés nélkül, irodalmi műfajtól függetlenül minden, digitális formában létező műre alkalmazni kellene.

23. Véleményem szerint a modern társadalom igényeinek kielégítéséhez elengedhetetlen a 2006/115 irányelv értelmezése, amely lehetővé teszi a különböző érdekek összeegyeztetését. Ugyanakkor ennek az értelmezésnek meg kell felelnie az Európai Unió által vállalt kötelezettségeknek, és összhangban kell állnia az uniós jog szerzői jogokra vonatkozó egyéb jogi aktsaival. Az alábbiakban ezekkel a problémákkal foglalkozom.

A 2006/115 irányelvnek a jelenlegi kihívások figyelembevételével történő értelmezése során irányadó axiológiai alapokról

24. A 2006/115 irányelv nem új normatív aktus. Ugyanis a bérleti jogról és a haszonkölcsönzési jogról, valamint a szellemi tulajdon területén a szerzői joggal szomszédos bizonyos jogokról szóló, 1992. november 19-i 92/100/EGK tanácsi irányelv⁷ kodifikációjáról van szó, amely jogszabály egyike volt a szerzői jogterület legrégebbi másodlagos jogszabályainak.⁸ A haszonkölcsönzési jog vonatkozásában ezt az irányelvet alapvetően sohasem módosították, sem a 2006/115 irányelvben megvalósított átdolgozása során, sem utána. A haszonkölcsönzésre vonatkozó jelenleg hatályos rendelkezések tehát lényegében ugyanazok, mint amelyeket 1992-ben elfogadtak.

6 — Úgy vélem, hogy az eltérő bánásmódra maga a 2006/115 irányelv 6. cikke jogosít fel, amelynek (2) bekezdése a hangfelvételek, filmek és számítógépi programok esetében feljogosít a haszonkölcsönzési jog mellőzésére, amennyiben a szerzők számára díjigényt biztosítanak. Másfelől, mivel a hangfelvételeket (ideértve a hangoskönyveket) és a képhordozókat általában anyagi hordozóra rögzítik, nem okoz gondot, ha ebben a formájukban vonatkozik rájuk a haszonkölcsönzési jog. Ezzel szemben eltérő a helyzet az e-könyvek esetén, amelyeket alapesetben letöltés útján terjesztenek.

7 — HL L 346., 61. o.; magyar nyelvű különkiadás 17. fejezet, 1. kötet, 120. o.

8 — A másik a számítógépi programok jogi védelméről szóló, 1991. május 14-i 91/250/EGK tanácsi irányelv (HL L 122., 42. o.; magyar nyelvű különkiadás 17. fejezet, 1. kötet, 114. o.).

25. Úgy gondolom, tagadhatatlan, hogy akkoriban az uniós jogalkotónak nem állt szándékában az e-könyvek haszonkölcsönzésére is kiterjeszteni a haszonkölcsönzésnek a 92/100 irányelvben szereplő fogalmát, függetlenül attól, hogy ez amiatt volt, hogy a kereskedelmi forgalomban hasznosítható e-könyvek technológiája még gyerekcipőben járt. Másrészt, a Bizottság kizárólag a hangfelvételekre és a képhordozókra hivatkozott, amikor ezen irányelv indokolásában kifejezetten kizárta ez utóbbi alkalmazását a műveknek letöltés útján történő hozzáférhetővé tételére vonatkozóan.⁹ Az e-könyvek letöltésének kérdését még csak nem is említette.

26. Vajon ez azt jelenti, hogy a 2006/115 irányelv rendelkezéseit ma is oly módon kell értelmezni, mely kizárja az e-könyvek haszonkölcsönzését az ezen irányelv szerinti haszonkölcsönzés fogalmából? Úgy gondolom, nem, és ennek három oka van.

27. Először is, véleményem szerint nem tekinthetünk el a jogi aktusok olyan értelmezésétől, amely figyelembe veszi a technológia, a piac és a magatartások fejlődését, és megakadályozza, hogy ezek a jogi aktusok a túlzottan merev értelmezés miatt a múltban ragadjanak.¹⁰

28. Véleményem szerint szükség van erre a „dinamikusnak” vagy „haladónak” tekinthető értelmezésre, különösen az olyan, a technikai haladás által leginkább érintett területeken, mint amilyen a szerzői jogok esete. Ez a haladás ugyanis napjainkra olyannyira felgyorsult, hogy könnyen leghagyja a jogalkotási eljárást, miáltal így gyakran hiábavalóvá válnak azok a törekvések, amelyek a jogi rendelkezéseket ez utóbbi módon igyekeznek a fejlődéshez igazítani, és így a jogi aktusok már elfogadásuk pillanatában, vagy nem sokkal később teljes mértékben elavultakká válnak. A 2006/115 irányelv maga is jól illusztrálja ezt a jelenséget. A bérletre vonatkozó rendelkezései, amelyek a kazetták, a CD- és DVD-kölcsönzés piacának szabályozására irányulnak, mára már elavultak, mivel a hangfelvételek és a képhordozók kölcsönzését a digitális hozzáférhetővé tétel gyakorlatilag teljesen kiszorította az európai piacról.¹¹ Az, hogy a jogi szabályozás ennyire idejétmúlt a valósághoz képest, gyakran vezet értelmezési gondokhoz, bizonytalansághoz, joghézagokhoz. Ilyen esetekben a valósághoz igazodó bírósági értelmezés képes biztosítani, hogy a szóban forgó szabályozás hatékony maradjon az ágazat gyors technikai és gazdasági fejlődése mellett is.

29. Úgy tűnik, ez a megközelítés megfelel a szerzői jogra vonatkozó uniós jogi szövegek elfogadásakor fennálló jogalkotói szándékoknak. A 2006/115 irányelv (4) preambulumbekzdése kimondja ugyanis, hogy „[a] szerzői jog által biztosított védelemnek alkalmazkodnia kell az új gazdasági fejleményekhez [...]”. Ugyanez, az új technikai és gazdasági valósághoz való alkalmazkodásra irányuló szándék jelenik meg a szerzői jog területén továbbra is elsődleges uniós jogi aktusnak számító 2001/29 irányelv (2), (5) és (8) preambulumbekzdésében is. Márpedig, hogyan másként lehetne biztosítani e jogi rendelkezések kiigazítását és „naprakésszé tételét”, ha nem megfelelő értelmezésük útján?

30. Az e-könyvek haszonkölcsönzése a papíralapú könyvek haszonkölcsönzésének modern megfelelője. Nem értek egyet a jelen ügyben kifejtett azon nézettel, mely szerint alapvető különbség van az e-könyv és a hagyományos könyv, vagy az e-könyv, illetve a papírra nyomtatott könyv kölcsönzése között. Az egyértelmű, hogy az e-könyv teljesen eltérő formában jelenik meg, amely egyes helyzetekben kényelmesebb (másokban kevésbé kényelmes) lehet, és olyan funkciók használatát teszi lehetővé, mint

9 — COM(90) 586 végleges, 33–35. o. Ugyanígy a jogelmélet képviselői, akik elfogadták ezen irányelv alkalmazását a digitális haszonkölcsönzésre és bérletre, ezt nem a könyvek, hanem a hangfelvételek és a képhordozók vonatkozásában tették. A „digitális” bérlet számukra inkább valamiféle, a televíziós műsorszolgáltatók keresztül igénybe vett „videofilm-lekérést” jelentette (lásd: Reinbothe, J., von Lewinsky, S., *The EC directive on rental and lending rights and on piracy*, London 1993, 41. és 42. o.).

10 — Annak, hogy a mai napig alkalmazzák az Egyesült Államok 1787-es alkotmányát, valamint hogy az 1215-ös Magna Carta egyes cikkei mindmáig részei a Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királyságában fennálló jogrendszernek, az az oka, hogy ezek értelmezése nem a George Washington vagy Földnélküli János idejében érvényes, hanem a mai időkkel összhangban álló értelmezésnek felel meg.

11 — Az elavulásnak ez a felgyorsuló jelensége a jogelméletet is érinti. Így az egyik szerző megállapította, hogy: „Amikor a 15 éve [...] megírt »Internet és a jog« című könyvre, az interaktív televízióról szóló 5 évvel ezelőtti könyvemre, vagy egy, a művek interneten történő megőrzéséről szóló 3 éves cikkre pillantok, szomorúan állapítom meg, hogy mely pontokban váltak túlhaladottakká” (Markiewicz, R., „Internet i prawo autorskie – wykaz problemów i propozycje ich rozwiązania”, *Zeszyty naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace z prawa własności intelektualnej*, 2013/121, 5. o.). Mit mondhatunk akkor egy olyan irányelvről, amelynek eredeti változata csaknem 25 éves?

a szavak keresése és a fordítás, amelyekkel a papíralapú könyv nem rendelkezik. Ugyanakkor ezek a jellegzetességek csak másodlagosak, jelentőségük a felhasználó szubjektív igényeitől függ. Ugyanez a helyzet azzal az érveléssel is, mely szerint az e-könyv alapvető előnye abban rejlik, hogy a felhasználónak nem kell elmennie a könyvtárba, mivel távolról is elérhető. Ezt cáfolni lehet azzal, hogy bizonyos emberek jobban szeretnek könyvtárba járni, mert ott emberi kapcsolatok részesei lehetnek.

31. Ugyanakkor, véleményem szerint itt az az objektív tény dönt, hogy amikor egy felhasználó könyvet kölcsönöz ki a könyvtárból, legyen az e-könyv vagy hagyományos, e könyv tartalmát akarja megismerni anélkül, hogy annak egy példányát megtartaná. Márpedig ebből a nézőpontból a papírra nyomtatott és az e-könyv, valamint a haszonkölcsönzésük feltételei lényegüket tekintve nem térnek el egymástól.

32. A 2006/115 irányelv értelmezése során tehát figyelembe kell venni ezt a tényt, amely összeköti egymással az e-könyvek és a hagyományos könyvek haszonkölcsönzésének jogi keretét.

33. Másodszor, a szerzői jog elsődleges célja a szerzők érdekeinek védelme. Márpedig nem véletlen, hogy az alapeljárásban a szerzők érdekeit képviselő szervezetek, vagyis a Lira és a Pictoright a VOB kérelmeinek támogatása érdekében avatkozott be. Ez ellentmondásosnak tűnhet, de az e-könyvek haszonkölcsönzésének területét befolyásoló piac logikájából ered.

34. Ez a piac ugyanis létezik, mivel a könyvtárak elektronikus formában ténylegesen haszonkölcsönbe adják a könyveket. Ugyanakkor, tekintve, hogy erre a kölcsönzési formára nem terjeszthető ki a 2006/115 irányelv értelmében vett haszonkölcsönzés fogalma, nem alkalmazható az ezen irányelv 6. cikkének (1) bekezdésében foglalt, a nyilvános haszonkölcsönzési kivétel sem. Az e-könyvek haszonkölcsönzését tehát a könyvtárak és a kiadók között megkötött szerződésekkel szervezik meg. E kiadók, egy külön e célból közösen megállapított díjazás mellett a könyvtárak rendelkezésére bocsátják az e-könyveket, amelyeket ezek a könyvtárak a felhasználók számára haszonkölcsönbe adhatnak. A Lira és a Pictoright állítása szerint ezek a szerződéses kapcsolatok elsősorban a kiadók, vagy a könyvkereskedelemben részt vevő egyéb közvetítők számára előnyösek, anélkül hogy a szerzők megfelelő díjazást kapnának.

35. Ezzel szemben, ha a digitális haszonkölcsönzést úgy lehetne tekinteni, mint amelyre a 2006/115 irányelv, és ezáltal az annak 6. cikke (1) bekezdésében foglalt kivétel is vonatkozik, a szerzők ez alapján, e rendelkezés előírásainak megfelelően részesülhetnének díjazásban, ami kiegészítené a könyvek eladásából származó bevételüket, és amely független lehetne a kiadókkal kötött szerződéseiktől.

36. A 2006/115 irányelv olyan értelmezése, amely szerint a digitális haszonkölcsönzés a „haszonkölcsönzés” fogalmába tartozik, nemhogy sértené a szerzők érdekeit, hanem épp ellenkezőleg, a jelenlegi, kizárólag a piac törvényei által irányított helyzettel szemben javítaná érdekeik védelmét.

37. Végül, harmadszor, a jelen indítványom bevezető részében kifejtett megfontolások vezettek oda, hogy a 2006/115 irányelvnek azon értelmezése mellett érvelek, amely figyelembe veszi a technikai fejlődést. A könyvtárak mindig is anélkül adták haszonkölcsönbe a könyveket, hogy arra külön engedélyt kértek volna. Némelyeknek még arra sem volt szükségük, hogy megvásárolják a saját példányaikat, mivel kötelespéldányokból részesültek. Ennek oka az, hogy a könyvet nem egyszerű árucikknek, az irodalmi alkotást pedig nem gazdasági tevékenységnek tekintették. A könyvek által a kultúra, valamint a tudományos ismeretek megőrzésében és terjesztésében betöltött szerep jelentősége mindig megelőzte a gazdasági jellegű megfontolásokat.

38. Jelenleg, a digitalizáció korában a könyvtáraknak továbbra is be kell tölteniük ezen, a kultúra megőrzését és terjesztését szolgáló szerepüket, amelyet akkor láttak el, amikor a könyv még csak papír formában létezett. Márpedig ez nem valósulhat meg egy kizárólag a piac törvényei által irányított környezetben. Egyrészt a könyvtárak, különösen a közkönyvtárak, nem mindig rendelkeznek megfelelő anyagi eszközökkel ahhoz, hogy a kiadók magas árain szerezzék meg az e-könyveket a haszonkölcsönbe

adásuk jogával együtt. Ez különösen azokra a könyvtárakra vonatkozik, amelyek kedvezőtlenebb körülmények között működnek, pont olyan közegben, ahol szerepük még fontosabb. Másrészt, a kiadók és az e-könyvek kereskedelmében részt vevő közvetítők gyakran vonakodnak attól, hogy a digitális haszonkölcsönzésre feljogosító szerződéseket kössenek a könyvtárakkal. Attól tartanak ugyanis, hogy az ilyen haszonkölcsönzés az eladások csökkentésével, vagy saját, korlátozott időre szóló rendelkezésre bocsátáson alapuló kereskedelmi modelljeik kifejlesztésének ellehetetlenítésével sérti az érdekeiket. Következésképpen vagy szerződésben korlátozzák az e-könyvek könyvtárak általi haszonkölcsönzését, például a haszonkölcsönzések számának maximalizálásával, vagy egy olyan, a könyv kiadását követő időszakot határoznak meg, amikor tilos a haszonkölcsönzés, vagy visszautasítják az ilyen szerződéses kapcsolat létesítését a könyvtárakkal.¹²

39. Amennyiben a könyvtárak nem részesülhetnek a haszonkölcsönzés kizárólagos joga alóli kivételből származó előnyökből, fennáll a veszélye annak, hogy a digitális környezetben a továbbiakban nem lesznek többé képesek ellátni azt a szerepet, amelyet a papíralapú könyvek világában betöltöttek.

40. A fentiekben kifejtett okokból arra véleményre jutottam, hogy a „haszonkölcsönzés” kifejezésnek a 2006/115 irányelv alapján történő értelmezését nem szabad arra korlátozni, amit az uniós jogalkotó ezen irányelv eredeti változatának (azaz a 92/100 irányelvnek) az elfogadásakor erről gondolhatott, hanem egy olyan meghatározást kell adni, amely lépést tart az azóta bekövetkezett technikai és a piaci fejlődéssel. Most pedig azt kell elemezni, hogy egy ilyen értelmezés valóban levezethető-e magában a 2006/115 irányelvben szereplő rendelkezések szövegéből, és összhangban áll-e a szerzői jogra vonatkozó egyéb uniós joganyaggal, valamint az Unió nemzetközi kötelezettségvállalásaival.

A javasolt értelmezésnek a hatályos jogszabályszövegekre tekintettel vizsgált relevanciájáról

– A 2006/115 irányelv szóhasználatáról és szerkezetéről

41. Ahhoz, hogy elemezni lehessen, hogy a javasolt értelmezés levezethető-e 2006/115 irányelv szövegéből és rendszeréből, először is figyelembe kell venni egyrészt a haszonkölcsönzés kizárólagos jogának, másrészt a nyilvános haszonkölcsönzési kivételnek a célját. A haszonkölcsönzés kizárólagos jogának célja megfelelő díjazás biztosítása a szerzők számára műveik ilyen módon történő hasznosítása esetén. Mivel az e-könyvek haszonkölcsönzéssel történő hasznosítása már létezik a valóságban, úgy gondolom, hogy teljes mértékben helyénvaló e kizárólagos jog hatályának kiterjesztése a haszonkölcsönzés e formájára.

42. A nyilvános haszonkölcsönzési kivétel céljával kapcsolatban korábban már kifejtettem azokat az érveket, amelyek véleményem szerint amellet szólnak, hogy a közkönyvtárak az e-könyvek haszonkölcsönzésével összefüggésben részesülhessenek e kivétel kedvezményéből.¹³

43. Másodszor, fel kell tenni a kérdést, hogy a 2006/115 irányelv szövege lehetővé teszi-e a haszonkölcsönzésre vonatkozó rendelkezéseinek olyan értelmezését, amely kiterjeszti azt az e-könyvek haszonkölcsönzésére is. Emlékeztetőül, ezen irányelv 1. cikkének (1) bekezdése úgy rendelkezik, hogy „a tagállamok biztosítják a jogot a szerzői jogi védelemben részesülő művek *eredeti vagy többszörözött*

12 — A digitális haszonkölcsönzés működésére vonatkozó részletesebb információk tekintetében lásd: a Lira és a Pictoright által írásos észrevételeikben idézett Mount, D. által a Taalunie részére a Bibnet és a Bibliotheek.nl tekintetében készített jelentést, *A Review of Public Library E-Lending Models*, 2014. december (<http://stichting.bibliotheek.nl>). Lásd még: The European Bureau of Library, Information and Documentation Associations (EBLIDA) Position Paper *The Right to E-read*, 2014. május, www.eblida.org; Davies, Ph., i. m.; Dusollier, S., i. m.; Fédération Internationale des Associations de Bibliothécaires et des Bibliothèques (IFLA), IFLA 2014 eLending Background Paper, www.ifla.org; Fischman Afori, O., „The Battle Over Public E-Libraries: Taking Stock and Moving Ahead”, *International Review of Intellectual Property and Competition Law*, 2013, 392. o.; Matulionyte, R., i. m.; O'Brien, D. R., Gasser, U., Palfrey, J., *E-books in Libraries*, A Briefing Document developed in preparation for a Workshop on E-Lending in Libraries, *Berkman Center Research Publication* 2012–15. sz. (az amerikai piac vonatkozásában).

13 — Lásd többek között a jelen indítványom 33–39. pontját.

példányai [...] haszonkölcsönének engedélyezésére, illetve megtiltására”¹⁴. Ennélfogva jogosan lehet azzal érvelni, hogy az eredeti vagy többszörözött példányok említése a haszonkölcsönzés fogalmának terjedelmét az anyagi hordozóra rögzített, és ezen anyagi hordozóval együtt kölcsönözhető művekre korlátozza. Ez kizárja az e-könyveket, amelyekhez általában letöltés útján lehet hozzáférni, vagyis nem kapcsolódnak anyagi hordozóhoz.¹⁵ Ugyanakkor nem hiszem, hogy ez az értelmezés helyes lenne.

44. Véleményem szerint a többszörözött példány fogalmát a vizsgált rendelkezés szerinti értelmében nem lehet kizárólag a mű kézzelfogható példányaival azonos módon kezelni. A többszörözött példány ugyanis csupán a többszörözés eredménye. A mű csak az eredeti példány és az eredetiről készített, többszörözés eredményeként létrejövő többszörözött példány formájában létezik. Míg egy papíralapú könyv hagyományos másolata szükségszerűen anyagi hordozón található, a digitális példánynál eltérő a helyzet. Másfelől érdemes megjegyezni, hogy a 92/100 irányelvre irányuló javaslat francia változata a „copie (többszörözött példány/másolat)” kifejezést nem, csak a „reproduction (többszörözés)” fogalmát használta.¹⁶ A szerzői jog logikájával ellentétes lenne annak kijelentése, hogy a mű többszörözése nem azonos a többszörözött példány előállításával.

45. Nem gondolom azt sem, hogy az irányelv hatályát az e-könyvek haszonkölcsönzésére kiterjesztő értelmezés ellentétes lenne azzal, hogy a 2006/115 irányelv 2. cikke (1) bekezdésének b) pontja a [teljesítmények] „haszonkölcsönzés[e]” kifejezést alkalmazza. Egyfelől ugyanis a „teljesítmények” kifejezés nem jelenik meg valamennyi nyelvi változatban. Épp ellenkezőleg, többségük megelégszik a „haszonkölcsönzés”¹⁷ kifejezéssel. Másfelől a 2006/115 irányelv a „teljesítmények” szót a bérleti jognak és a haszonkölcsönzési jognak 3. cikke (1) bekezdésében felsorolt tárgyai leírására használja.¹⁸ Ennek a kifejezésnek tehát nincs olyan saját jelentése, amely megkülönböztetné az „eredeti” és „többszörözött” kifejezéssel ellátott művek jelentésétől.

46. Harmadszor, a francia kormány által hivatkozott érveléssel kapcsolatban, mely szerint a kivételek megszorító értelmezésének elvével ellentétes a „haszonkölcsönzés” kifejezés terjedelmének kiterjesztése az e-könyvek haszonkölcsönzésére, meg kell jegyezni, hogy itt nemcsak a kivétel, hanem a főszabály, azaz a 2006/115 irányelv 1. cikkének (1) bekezdésében szabályozott haszonkölcsönzési jog terjedelmének értelmezéséről is szó van.

47. Ráadásul a 2006/115 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésében meghatározott kivétellel összefüggésben emlékeztetnem kell arra, hogy noha a szerzői jog alóli kivételeket megszorítóan kell értelmezni, ugyanakkor ennek az értelmezésnek lehetővé kell tennie a kivétel hatékony érvényesülésének megőrzését és céljának biztosítását.¹⁹ Márpedig a haszonkölcsönzés kifejezésének túlzott mértékben megszorító értelmezése az e-könyvek vonatkozásában befolyásolhatja az említett kivétel hatékony érvényesülését és célját.

48. Az előbbieken kifejtett okok alapján úgy vélem, hogy a „haszonkölcsönzés” kifejezésnek az e-könyvek haszonkölcsönzésére is kiterjedő értelmezése nem ellentétes sem a 2006/115 irányelv céljával, sem a szövegével.

14 — Kiemelés tőlem.

15 — Valójában ez az anyagi hordozó először az e-könyvet rendelkezésre bocsátó szervezet szervezete, majd a felhasználó számítógépe, illetve más digitális berendezése. Az anyagi hordozóval fennálló kapcsolat tehát a letöltéskor megszakad.

16 — COM(90) 586 végleges (HL 1990. C 53., 35. o.). Ezt az elemzést támasztja alá a 2006/115 irányelv német nyelvű változata is, amely a „Vervielfältigungsstück” kifejezést használja a többszörözésre („Vervielfältigung”: lásd a 2001/29 irányelv 2. cikkének német változatát). Lásd ebben az értelemben: Gautrat, Ph., „Prêt public et droit de location: l’art et la manière”, *RTD Com.*, 2008, 752. o. (16. pont).

17 — Lásd például a német, a lengyel és az angol változatot.

18 — Vagyis a művek eredeti vagy többszörözött példányai, az előadások rögzítése, a hangfelvételek és a filmek.

19 — Lásd többek között: 2011. október 4-i Football Association Premier League és társai ítélet (C-403/08 és C-429/08, EU:C:2011:631, 163. pont); 2014. szeptember 3-i Deckmyn és Vrijheidsfonds ítélet (C-201/13, EU:C:2014:2132, 23. pont).

– A szerzői jog uniós jogi rendszerének koherenciájáról

49. A jelen ügy keretében a NUV, valamint a német és a francia kormány arra hivatkozott, hogy 2006/115 irányelv értelmében vett „haszonkölcsönzés” kifejezés alkalmazási területének az e-könyvekre való kiterjesztése összeegyeztethetetlen az uniós jog más szerzői jogi jogforrásaival, mindenekelőtt a 2001/29 irányelvvel. Először is terminológiai összeegyeztethetlenségről van szó például egyes olyan kifejezések esetén, mint „többszörözött példány” és „teljesítmény”, mivel ezek jelentése nem fér össze a digitális haszonkölcsönzés elgondolásával. Másodszor, a haszonkölcsönzés ilyen széles körű értelmezése a 2001/29 irányelv 3. cikkében foglalt, a nyilvánossághoz közvetítés, valamint a nyilvánosság számára történő hozzáférhetővé tétel jogába ütközik. Ezen érv szerint az e-könyvek haszonkölcsönzése a nyilvánossághoz közvetítésre vonatkozó jog hatálya alá tartozik, amelyhez nem kapcsolódik a 2006/115 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésében foglalthoz hasonló kivétel. Ennek következtében a 2006/115 irányelv kiterjesztése az e-könyvek haszonkölcsönzésére, és e kivétel alkalmazása sértené a 2001/29 irányelv 3. cikkét.

50. Az első érveléssel kapcsolatban meg kell jegyezni, hogy ha a tökéletes terminológiai egységesség elvét feltétel nélkül alkalmazni kellene a szerzői jogra vonatkozó uniós jogban, akkor meg kellene határozni egyes fogalmak tartalmát, mint ahogyan például a Bíróság a Usedsoft-ítéletben²⁰ levezette a „példány”, az „eladás” és a „terjesztés” fogalmának definícióját. Ugyanis ez a nagytanácsban hozott ítélet, amely a számítógépi programok jogi védelméről szóló, 2009. április 23-i 2009/24/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv²¹ értelmezésére irányult, a mai napig az egyetlen olyan ítélet, amelyben a Bíróság szerzői jogi fogalmakat a digitális környezettel összefüggésben értelmezte.

51. Így a Bíróság a 2001/29 irányelv által alkalmazott terminológiával lényegében azonos kifejezéseket alkalmazó rendelkezések alapján²² úgy ítélte meg, hogy az internetről való letöltésnek a tárgya valóban a mű egyik *példánya*, ebben az esetben egy számítógépi program,²³ és hogy ehhez a letöltéshez egy határozatlan időre szóló felhasználói licenc is kapcsolódik, ami a szóban forgó példány *eladásának* minősül, így e példány terjesztésére vonatkozó jog kimerülését eredményezi.²⁴

52. A szigorúan alkalmazott terminológiai egységesség elve értelmében a 2001/29 irányelvben és a 2006/115 irányelvben egyaránt használt „többszörözött példány” kifejezést úgy kell értelmezni, mint amely kiterjed az anyagi hordozó nélküli digitális többszörözött példányokra is. Egyébiránt ez az elv lehetővé tenné a jogelméletben hosszasan tárgyalt, és a jelen ügyben is megjelenő, a letöltés útján történő eladás következtében kimerülő terjesztési jog problémájának egyszerű megoldását. A 2001/29 irányelv 4. cikke (2) bekezdésének megfogalmazása ugyanis lényegét tekintve megegyezik a 2009/24 irányelv 4. cikkének (2) bekezdésével, ezért elvileg azonos módon kellene értelmezni azokat.

20 — 2012. július 3-i ítélet, C-128/11, EU:C:2012:407.

21 — HL L 111., 16. o.

22 — Elsősorban a „példány”, a „terjesztés” és az „eladás” vonatkozásában.

23 — 2012. július 3-i Usedsoft-ítélet (C-128/11, EU:C:2012:407, és különösen a 35., 37. és 47. pont).

24 — 2012. július 3-i Usedsoft-ítélet (C-128/11, EU:C:2012:407, 47. és 48. pont).

53. Ezzel szemben, ha elfogadjuk, hogy ugyanazon kifejezések értelmezése a 2001/29 irányelv keretében eltérhet a Bíróság által az Usedsoft-ítéletben a 2009/24 irányelvvel kapcsolatban használt értelmezéstől, akkor nem látom be, hogy miért ne lehetne ugyanezt a „terminológiai függetlenséget” alkalmazni a 2001/29 és a 2006/115 irányelv kapcsolatában.²⁵

54. Hozzá kell tennem azt is, hogy véleményem szerint az Art & Allposters International ítélet²⁶ semmilyen módon nem vitatja vagy korlátozza az Usedsoft-ítéleten alapuló következtetéseket. Ez előbbi ítélet ugyanis nem digitális, hanem kémiai eljárás segítségével, közvetlenül az egyik anyagi hordozóról (papír) egy másikra (festővászon) történő átvitelre vonatkozik. Ezzel kapcsolatban ebben az ítéletben a Bíróság úgy ítélte meg, hogy az uniós jogalkotó a terjesztésére vonatkozó joggal biztosítani kívánta a szerzők számára a műalkotásukat megjelenítő valamennyi tárgy Unióban történő forgalomba hozatalának ellenőrzését,²⁷ míg az anyagi hordozó helyettesítése azzal a következménnyel jár, hogy egy (birtokba vehető) új tárgy jön létre,²⁸ és hogy ezért nem lehet szó az említett terjesztési jog kimerüléséről.²⁹ Ezzel szemben ezen ügy egyetlen eleme sem vonatkozott arra a kérdésre, hogy e jog kimerüléséhez vezet-e egy mű digitális példánya tulajdonjogának átruházása.

55. A fenti 49. pontban említett, a nyilvánossághoz közvetítés, valamint a nyilvánosság számára történő hozzáférhetővé tétel jogára épülő második érveléssel kapcsolatban elegendő megjegyezni, hogy a 92/100 irányelv időben megelőzi a 2001/29 irányelvet, és ez utóbbi, a (20) preambulumbekzdésének és 1. cikke (2) bekezdése b) pontjának megfelelően semmilyen módon nem érinti az olyan hatályos uniós jogi rendelkezéseket amelyek többek között a (2006/115 irányelvvel kodifikált) 92/100 irányelvben szabályozott haszonkölcsönzési jogra vonatkoznak. Ez utóbbi irányelv *lex specialis*nek tekinthető tehát a 2001/29 irányelvhez képest. Ugyanez az érv jelent meg az Usedsoft-ítélet alapját képező ügyben, és a Bíróság hasonló választ adott rá.³⁰ Nem lenne tehát ellenétes a 2001/29 irányelv 3. cikkével, ha az e-könyvek haszonkölcsönzése a 2006/115 irányelv értelmében vett haszonkölcsönzésnek minősülne.

56. A Bíróság azzal is érvelt, hogy az e-könyvek haszonkölcsönzése magán a kölcsönzésen túl egyszersmind a könyvtár és a felhasználó többszörözésre irányuló cselekményeit is magában foglalja, ami sértheti a szerzőket megillető, a 2001/29 irányelv 2. cikkében foglalt kizárólagos jogot az ilyen többszörözés engedélyezésére, illetve megtiltására.

57. Ugyanakkor véleményem szerint a könyvtárak által végzett többszörözésre kiterjed a 2001/29 irányelvnek a Bíróság úgynevezett „Technische Universität Darmstadt” ítéletével³¹ összefüggésben értelmezett 5. cikke (2) bekezdésének c) pontjában meghatározott többszörözési jog alóli kivétel. Ez a rendelkezés kivételt alkalmaz a többszörözési jog alól „a nyilvánosan hozzáférhető könyvtárak [...] által végzett egyes többszörözési cselekmények tekintetében, amelyek [...] [n]em irányulnak [...] gazdasági célra”. A fent említett ítéletben a Bíróság úgy ítélte meg, hogy ezt a kivételt lehet alkalmazni annak

25 — Ezt az állítást szerintem nem erősíti meg a Bíróság legújabb, 2016. március 31-i Reha Training ítélete (C-117/15, EU:C:2016:379). Ebben az ügyben a Bíróságot arra kérték fel, hogy nyilatkozzon az egyfelől a 2001/29 irányelv, másfelől a 2006/115 irányelv alkalmazásában vett „nyilvánossághoz közvetítés” fogalmának az ítélkezési gyakorlatán belüli esetleges értelmezésbeli eltéréseiről. A Bíróság azt állapította meg, átvéve egy korábbi ítélet megfogalmazását, hogy a két érintett irányelv által használt fogalmaknak azonos jelentést kell tulajdonítani, mindaddig, amíg az uniós jogalkotó valamely konkrét jogalkotási kontextusban nem nyilvánít ettől eltérő szándékot (28. pont). Mindazonáltal az a tény, hogy a „nyilvánossághoz közvetítés” fogalmát e két irányelv kontextusában azonos módon kell értelmezni, véleményem szerint egyáltalán nem vitatható. Ezenfelül, a korábbi ítélkezési gyakorlatnak a Reha Training ítélet 35–52. pontjában található összefoglalása nem mutatott ki semmiféle értelmezési következtetlenséget e fogalom tekintetében. Ezzel szemben, ami a „többszörözött példány/másolat” fogalmát illeti, a jogalkotó világosan utalt a 2001/29 irányelv (29) preambulumbekzdésében arra a konkrét kontextusra, amelyben e fogalmat ezen irányelv használja, nevezetesen a többszörözési joggal összefüggésben, amelynek kimerülése nem következhet be az online terjesztés miatt. Márpedig a „többszörözött példány / másolat” fogalmának – amely véleményem szerint magában foglalja a digitális példányokat is (lásd a jelen indítvány 44. pontját) – ilyen korlátozására nincs szükség a 2006/115 irányelv hatálya alá tartozó haszonkölcsönzési jogot illetően, hiszen e jog semmiképpen sem merülhet ki, bármi is legyen a „többszörözött példány/másolat” fogalmának elfogadott meghatározása.

26 — 2015. január 22-i ítélet (C-419/13, EU:C:2015:27).

27 — 2015. január 22-i Art & Allposters International ítélet (C-419/13, EU:C:2015:27, 37. pont).

28 — 2015. január 22-i Art & Allposters International ítélet (C-419/13, EU:C:2015:27, 43. pont).

29 — 2015. január 22-i Art & Allposters International ítélet (C-419/13, EU:C:2015:27, 49. pont és a rendelkező rész).

30 — 2012. július 3-i ítélet (C-128/11, EU:C:2012:407, 51. pont).

31 — 2014. szeptember 11-i Eugen Ulmer ítélet (C-117/13, EU:C:2014:2196).

érdekében, hogy a könyvtárak a 2001/29 irányelv 5. cikke (3) bekezdésének n) pontjában említett másik kivétel értelmében a nyilvánossághoz közvetíthessenek.³² Analógia útján, az ezen irányelv 5. cikke (2) bekezdésének c) pontjában található kivételnek szerepe lehet abban, hogy a könyvtárak részesülhessenek a 2006/115 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésében meghatározott kivétel kedvezményéből.

58. Úgy vélem, hogy a 2001/29 irányelv 5. cikkének (1) bekezdésében foglalt kötelező kivétel kiterjed a felhasználó által számítógépével vagy más, az e-könyvek olvasására alkalmas berendezéssel a könyvtárból kikölcsönzött könyv letöltése útján megvalósított többszörözési cselekményre. Ez a többszörözés ugyanis csak ideiglenes, a felhasználó eszközére másolt példány automatikusan törlésre vagy kikapcsolásra kerül a használati időszak lejártakor. Ez a példány csak járulékos része egy technikai eljárásnak, a letöltésnek. Végül is, egyetlen feladata a mű jogszerű, azaz a digitális használat keretén belüli használatának a lehetővé tétele, és nem bír önálló gazdasági jelentőséggel. Egy ilyen többszörözés tehát megfelel azoknak a feltételeknek, amelyeket a 2001/29 irányelvnek a Bíróság ítélkezési gyakorlatában³³ értelmezett 5. cikke (1) bekezdése sorol fel.

59. Végezetül, a jelen ügyben többek között a francia kormány hivatkozott arra az évrre, amelyet a Bíróság a Bizottság kontra Franciaország ítéletben³⁴ és a Bizottság kontra Luxemburg ítéletben³⁵ elfogadott, és amely szerint az anyagi hordozón található könyvek és a letöltés útján terjesztett könyvek közötti, a hozzáadottérték-adó szempontjából eltérő bánásmód bizonyítja, hogy a könyvek e két formája nem egyenértékű. Ugyanakkor meg kell jegyezni egyrészt, hogy a jelen ügyben nem az a kérdés, hogy a papíralapú könyvek összehasonlíthatóak-e az e-könyvekkel, hanem az, hogy az e-könyvek használatának egyenértékű-e a hagyományos könyvek használatával. Márpedig ebből a szempontból, mint arra a jelen indítványom 31. pontjában már rámutattam, véleményem szerint e két használati forma alapvető és objektíven releváns jellemzőit tekintve egyenértékű.

60. Másrészt meg kell állapítani, hogy a Bíróság által ebben a két ítéletben alkalmazott megoldás a hozzáadottérték-adóra (héa) vonatkozó uniós jogszabályok szövegén alapul, amelyek, az elektronikus úton nyújtott szolgáltatásokat is szolgáltatásnak tekintve, nem teszik lehetővé csökkentett héa-adókulcs alkalmazását az anyagi hordozóval nem rendelkező könyvekre. Márpedig a használatának, függetlenül attól, hogy e-könyvre vagy papíralapú könyvre vonatkozik, minden esetben szolgáltatás. Ennek következtében a hivatkozott bírói különbségtétel nem alkalmazható.

61. Egyébiránt a papíralapú és az e-könyvek közötti ilyen megkülönböztetés adózási szempontjából súlyos kérdéseket vet fel a semlegesség elvével – amely az adóügyekben az egyenlőség elvének felel meg – való összeegyeztethetőséggel kapcsolatban.³⁶ Meg kell említenem, hogy a Bizottság nemrégiben egy, a héára vonatkozó cselekvési tervet fogadott el, amelyben kifejezetten előírta, hogy az elektronikus könyvekre és elektronikus újságokra vonatkozó héa mértékét a papíralapúakéhoz kell igazítani.³⁷ Ez az megközelítés megerősíti a Bizottság jelen ügyben is kifejtett álláspontját, mely szerint az e-könyvek és a papíralapú könyvek lényegében egyenértékűek.

32 — 2014. szeptember 11-i Eugen Ulmer ítélet (C-117/13, EU:C:2014:2196, 43–46. pont).

33 — Lásd: 2011. október 4-i Football Association Premier League és társai ítélet (C-403/08 és C-429/08, EU:C:2011:631, 161–180. pont), valamint 2014. június 5-i Public Relations Consultants Association ítélet (C-360/13, EU:C:2014:1195, 22–52. pont, különösen a 29–33. pont).

34 — 2015. március 5-i ítélet (C-479/13, EU:C:2015:141).

35 — 2015. március 5-i ítélet (C-502/13, EU:C:2015:143).

36 — Lásd a jelenleg a Bíróság előtt folyamatban lévő Rzecznik Praw Obywatelskich ügyben (C-390/15) a lengyel alkotmánybíróság által előterjesztett előzetes döntéshozatal iránti kérelmet.

37 — Az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak és az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak címzett, Úton egy egységes uniós héa-övezet felé – új döntések szükségeltetnek című, 2016. április 7-i bizottsági közlemény [COM(2016) 148 végleges, 12. o.].

62. E megfontolásokra tekintettel arra a következtetésre jutottam, hogy a 2006/115 irányelv 1. cikkének (1) bekezdése értelmében vett „haszonkölcsönzés” kifejezésnek az e-könyvek haszonkölcsönére is kiterjesztő értelmezése, amely ezáltal lehetővé teszi az ugyanezen irányelv 6. cikkének (1) bekezdésében foglalt, a haszonkölcsönzési jog alóli kivétel alkalmazását, egyáltalán nem összeegyeztethetetlen vagy ellentétes az uniós jog szerzői jogra vonatkozó jogi rendelkezéseivel.

– A nemzetközi kötelezettségvállalásokkal való összhangról

63. Az Unió szerződő fél több szerzői jogi témájú nemzetközi egyezményben, többek között a Szellemi Tulajdon Világszervezetének 1996. december 20-án Genfben elfogadott Szerzői Jogi Szerződésében (WCT; Magyarországon kihirdette: 2004. évi XLIX. törvény).³⁸ A másodlagos jogi aktusoknak és értelmezéseiknek tehát összhangban kell állniuk e szerződéssel.³⁹ Így azt kell megvizsgálni, hogy a 2006/115 irányelv 1. cikke (1) bekezdésének értelmében vett „haszonkölcsönzés” kifejezésnek az e-könyvek haszonkölcsönzésére is kiterjesztő értelmezése összeegyeztethető-e a Szerzői Jogi Szerződéssel.

64. Ez a Szerződés nem tartalmaz a haszonkölcsönzési jogra vonatkozó rendelkezéseket. Legfeljebb a 7. cikke az, amelyik érinti a kereskedelmi célú bérbeadás jogát, azaz a számítógépi programok, a filmalkotások és a hangfelvételeken rögzített művek díjazás mellett történő bérbeadását.⁴⁰ Ez a rendelkezés nem említi sem a nyilvános haszonkölcsönzést, sem az e-könyveket.

65. Noha az e-könyvek haszonkölcsönzése minden esetben a Szerzői Jogi Szerződés hatálya alá tartozik, ennek az az oka, hogy egy olyan saját formát valósít meg, amely az ugyanezen szerződés 8. cikkében szabályozott nyilvánossághoz közvetítés jogának felhasználására szolgál.⁴¹ Ezt a jogot lényegében a 2001/29 irányelv 3. cikke ültette át az uniós jogba. Ugyanakkor a 2006/115 irányelv *lex specialis* a 2001/29 irányelvhez, és vele együtt annak 3. cikkéhez képest.⁴²

66. Márpedig a Szerzői Jogi Szerződés a 10. cikkének (1) bekezdésében feljogosítja a szerződő feleket, hogy a szerződésben szabályozott jogokra vonatkozóan kivételeket és korlátozásokat írjanak elő, feltéve, hogy olyan különleges esetekről van szó, amelyek „nem sérelmesek a mű rendes felhasználására, és indokolatlanul nem károsítják a szerző jogos érdekeit”. E feltételek közös elnevezése: „háromlépcsős teszt”. Véleményem szerint a 2006/115 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésében foglalt nyilvános haszonkölcsönzés alóli kivétel az e-könyvek esetén eleget tesz ennek a három feltételnek.

67. Először is, azon feltétel kapcsán, amely szerint a kivétel csupán egyes különleges esetekre vonatkozik, meg kell jegyezni, hogy a nyilvános haszonkölcsönzési kivétel két szempontból korlátozott. Egyrészt, a nyilvánossághoz közvetítésnek nem az összes formáját érinti, hanem kizárólag a haszonkölcsönzés, azaz a korlátozott időre szóló rendelkezésre bocsátás kivételes esetére vonatkozik. Másrészt, e kivétel kedvezményezettjei kizárólag a nyilvánosság előtt nyitva álló intézmények (könyvtárak) lehetnek, amelyek haszonkölcsönzési tevékenysége nem irányulhat haszonszerzésre. Egyébként a nyilvános haszonkölcsönzés egy jogszerű közérdekű célt szolgál, amely általában a kultúrához való egyetemes hozzáférés biztosítása.

38 — A Közösség nevében a 2000. március 16-i 2000/278/EK tanácsi határozattal (HL L 89., 6. o.; magyar nyelvű különkiadás 11. fejezet, 33. kötet, 208. o.) jóváhagyott szerződés.

39 — Lásd ebben az értelemben: 2015. január 22-i Art & Allposters International ítélet (C-419/13, EU:C:2015:27, 38. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

40 — Lásd a Szerzői Jogi Szerződés 7. cikkének (1) bekezdését.

41 — E cikk szerint „[...] az irodalmi és művészeti alkotások szerzőinek kizárólagos joga, hogy műveiket vezeték útján vagy bármely más eszközzel vagy módon a nyilvánossághoz közvetítsék, és hogy erre másnak engedélyt adjanak, ideértve a műveiknek a nyilvánosság számára oly módon történő hozzáférhetővé tételét, hogy a közönség tagjai az említett művekhez való hozzáférés helyét és idejét egyénileg választhassák meg”.

42 — Lásd a jelen indítvány fenti 55. pontját.

68. Másodsor, azzal a feltétellel kapcsolatban, mely szerint a mű rendes felhasználása nem sérülhet, többek között a NUV azt fejtette ki észrevételeiben,⁴³ hogy az e-könyvek letöltés útján történő használat a hagyományos papíralapú könyvek használatával ellentétben annyira közelít e könyvek hagyományos terjesztési módjaihoz, hogy a könyvek piacon történő megszerzésének túlságosan könnyű felváltásával sértheti a szerzői jogok rendes felhasználását. Ez elsősorban annak köszönhető, hogy a digitális használatához a felhasználónak nem szükséges fizikai valójában ellátogatnia a könyvtárba, így a könyvet interneten szerzi meg, és a könyvtárból kikölcsönzött e-könyv, amely a használatától nem rongálódik, ugyanolyan jellegű, mint egy frissen megvásárolt könyv, azaz mindig „új” marad. Ráadásul az e-könyvek minőségvesztés nélküli egyszerű többszörözése növeli a használat keretében engedélyezett használat túllépésének kockázatát.

69. Ugyanakkor ezek az érvek nem veszik figyelembe az e-könyvek használatának egyéb jellemzőit, amelyek megkülönböztetik a tulajdonszerzéstől. Először is, ez a használat korlátozott időre szól, így tehát kizárólag a könyv tartalmának megismerését teszi lehetővé, a példány megőrzése nélkül. Emellett e használat lehetőségét korlátozza a könyvtár rendelkezésére álló példányok (vagy digitális többszörözött példányok) száma, a felhasználó nem lehet biztos abban, hogy az adott e-könyvet az általa kívánt időben ki tudja kölcsönözni. Végül, több tanulmány kimutatta, hogy a könyvek használatának, függetlenül attól, hogy hagyományos vagy e-könyvről van szó, nem csökkenti az eladások számát, éppen ellenkezőleg, hozzájárulhat a növekedéséhez, mivel fejleszti az olvasási szokásokat.⁴⁴

70. Az a tény, hogy egyes e-könyv kereskedők olyan kereskedelmi modelleket dolgoztak ki, amelyek a digitális bérletre hasonlítanak, önmagában nem akadályozhatja meg a nyilvános használat kivételének az e-könyvekre történő alkalmazását. Ez a kivétel ugyanis egy olyan jogszerű közérdekű célt szolgál, amely nem korlátozható a gazdasági tevékenységeken kívüli területekre. Másként a kereskedelmi bérbeadás kiszoríthatná az összes, fizikai formában megjelenő, vagy fizikai megjelenés nélküli használatot, és így a szóban forgó kivétel elveszíthetné hatékony érvényesülését.

71. Ezzel szemben az, hogy a kiadók és a közvetítők digitális használati licenccet ajánlanak a könyvtárak számára, vagy olyan saját bérleti formákat dolgoznak ki, amelyek korlátozott időre történő rendelkezésre bocsátásra irányulnak, mutatja, hogy a digitális használat az olykor elhangzó állításokkal ellentétben önmagában nem sérti a szerzői jogok hasznosítását.

72. A digitális használat összefüggő kockázatokkal kapcsolatban meg kell jegyezni, hogy a napjainkra általánossá vált műszaki intézkedések – mint például a többszörözött példány automatikus eltávolítása a használati időszak lejárta után, a nyomtatás letiltása, vagy további másolatok készítésének blokkolása – lehetővé teszik e kockázatok alapvető korlátozását.

73. Végül soron mindenképpen a tagállamok feladata, hogy amennyiben az e-könyvek nyilvános használatának alóli kivételeket akarnak bevezetni, ezeket a kivételeket szabályokkal lássák el oly módon, hogy ez a használati mód funkcionálisan valóban egyenértékű lehessen a hagyományos használattal, és ne legyen sérelmes a szerzői jogok rendes felhasználására. Az olyan megoldások, mint a jelen ügyben szereplő „one copy one user” modell, vagy kötelező műszaki intézkedések alkalmazása révén elérhető ez az eredmény.

74. Végül harmadszor, az utolsó feltétel szerint a kivétel indokolatlanul nem károsíthatja a szerző jogos érdekeit. Ezek a szerzői vagyoni jogok hasznosításához fűződő érdekek elsősorban gazdasági jellegűek. Egy olyan környezetben, amelyet kizárólag a piac törvényei irányítanak, a szerzők attól függően tudják megvédeni az érdekeiket, hogy meg tudnak-e állapodni a kiadókkal. Néhányan közülük minden bizonnyal képesek kielégítő feltételeket elérni, mások azonban nem, amint azt a Lira és a Pictoright

43 — Lásd még: Matulionyte, R., i. m.

44 — Dusollier, S., i. m.; EBLIDA, i. m., 13. o., valamint a hivatkozott dokumentumok és Matulionyte, R., i. m., valamint a hivatkozott dokumentumok.

által a jelen ügyben képviselt álláspont is alátámasztja. Márpedig a 2006/115 irányelv 6. cikkének (1) bekezdése a nyilvános haszonkölcsönzés kivételének bevezetése esetére a szerzőket megillető díjazást ír elő. Mivel ez a díjazás független a szerzők és a kiadók közötti megállapodástól, ez nemcsak a szerzők jogos érdekeinek megőrzését segíti elő, hanem előnyösebb helyzetet is biztosít számukra.

75. A Szerzői Jogi Szerződésnek a 10. cikkével összefüggésben értelmezett 8. cikkével tehát véleményem szerint nem ellentétes a 2006/115 irányelv 1. cikkének (1) bekezdése értelmében vett haszonkölcsönzés kifejezésnek az e-könyvek haszonkölcsönére is kiterjesztő értelmezése.

76. Ezzel szemben hozható fel az az érv, hogy a 2006/115 irányelvben használt „eredeti” és a „többszörözött” kifejezést a Szerzői Jogi Szerződés 6. és 7. cikkében található „eredeti” és „példány” kifejezésekhez hasonlóan kell értelmezni. Márpedig az e két cikkre vonatkozó, e szerződés mellékletében található közös nyilatkozat szerint ez utóbbi kifejezések „kizárólag azokra a többszörözött példányokra vonatkoznak, amelyeket *tárgyi formában* lehet forgalomba hozni”⁴⁵. Íme tehát, ez az, ami kizárhatja az e-könyvek haszonkölcsönzését a 2006/115 irányelvben található „eredeti és a többszörözött példányok haszonkölcsönzése” fogalomkörből.

77. Ugyanakkor, a Szerzői Jogi Szerződés rendelkezései a könyvektől eltérő tárgyak terjesztési (6. cikk) és bérbeadási (7. cikk) jogára vonatkoznak. Ezért nem hiszem, hogy e közös nyilatkozatnak analógia útján a 2006/115 irányelvre történő alkalmazása megakadályozhatná, hogy ezek a hasonló fogalmak eltérő értelmezés tárgyai legyenek egy az e szerződés 8. cikkének hatálya alá tartozó hasznosítási forma esetén.

78. Másfelől, mivel a Bíróság az Usedsoft-ítéletében⁴⁶ az egyértelműen a szóban forgó közös nyilatkozat hatálya alá tartozó számítógépi programok terjesztésének jogára vonatkozóan megállapította, hogy a terjesztés joga, valamint az ez utóbbi kimerülésének elve a *letöltés útján történő vételre* is alkalmazandó, ez még inkább így van a haszonkölcsönzés esetében, amely nem tartozik sem a terjesztés, sem a bérbeadás jogának hatálya alá.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésre vonatkozó végkövetkeztetés

79. A fenti megállapításokat a következőképpen lehet összefoglalni. Az e-könyvek könyvtárak általi haszonkölcsönzése nem egy jövőbeni terv, még kevésbé puszta vágyálom. Épp ellenkezőleg, egy ténylegesen létező jelenség. Ugyanakkor, a „haszonkölcsönzési jog” fogalmának a tagállamokban alkalmazott megszorító értelmezése következtében ezt a jelenséget teljes mértékben a piac törvényei uralják, ellentétben a hagyományos könyvek haszonkölcsönzésével, amelyre a könyvtárak számára kedvező szabályozás vonatkozik. Ennélfogva véleményem szerint szükség van a fennálló jogi keret megfelelő értelmezésére annak érdekében, hogy a modern digitális környezetben ugyanilyen kedvező feltételek illessék meg a könyvtárakat. Egy ilyen értelmezés nemcsak a tudományhoz és a kultúrához való hozzáféréshez fűződő közérdeket, hanem az írók érdekeit is szolgálná. Ugyanakkor sem a hatályos jogi aktusok szövegével, sem a rendszerével nem lenne ellentétes. Épp ellenkezőleg, kizárólag egy ilyen értelmezés tenné lehetővé e jogszabályok számára, hogy betöltsék a jogalkotó által nekik szánt szerepet, ami nem más, mint a szerzői jog összeegyeztetése az információs társadalom valóságával.

80. Azt javaslom tehát, hogy a Bíróság az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésre azt a választ adja, hogy a 2006/115 irányelvnek a 2. cikke (1) bekezdésének b) pontjával összefüggésben értelmezett 1. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy az e-könyveknek a közkönyvtárak által, határozott időre történő nyilvános rendelkezésre bocsátása az ez utóbbi cikkben szabályozott

45 — Kiemelés tőlem.

46 — 2012. július 3-i ítélet (C-128/11, EU:C:2012:407).

haszonkölcsönzési jog hatálya alá tartozik. Azok a tagállamok, amelyek az ugyanezen irányelv 6. cikkében meghatározott kivételt akarnak bevezetni az e-könyvek haszonkölcsönzésére, kötelesek gondoskodni arról, hogy az ilyen haszonkölcsönzés feltételei ne sértsék a szerzői jogok rendes hasznosítását, és indokolatlanul ne károsítsák a szerző jogos érdekeit.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második, harmadik és negyedik kérdésről

81. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második, a harmadik és negyedik kérdés, amelyeket véleményem szerint érdemes együttesen elemezni, a könyvtár által kikölcsönzött többszörözött példány eredetével kapcsolatos esetleges követelményeket érint, amelyeket a jogalkotó a 2006/115 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésében foglalt haszonkölcsönzési jog alóli, az e-könyvek haszonkölcsönzésére vonatkozó kivétel bevezetésekor állapíthat meg. A kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy ez a rendelkezés értelmezhető-e úgy, mely szerint a nemzeti jogalkotó jogosult előírni, hogy a könyvtár által kikölcsönzött e-könyv többszörözött példányát első eladása vagy tulajdonjogának más módon való első átruházása útján az Unión belül a 2001/29 irányelv 4. cikke (2) bekezdésének megfelelően a jogosult vagy az ő hozzájárulásával más hozza forgalomba. A kérdést előterjesztő bíróság azt kérdezi, hogy igenlő válasz esetén az első eladást vagy a tulajdonjog más módon való első átruházását jelenti-e az e-könyv nyilvánosság számára történő hozzáférhetővé tétele. Ezzel ellentétben, az első pontra adandó negatív válasz esetén a kérdést előterjesztő bíróság azt kérdezi a Bíróságtól, hogy előírhatók-e egyéb követelmények, például az, hogy a haszonkölcsönzés tárgyát képező többszörözött példány jogszerű forrásból származzon.

82. A kérdést előterjesztő bíróság maga állította az előzetes döntéshozatalra utaló határozatában, hogy ezek a kérdések a jelenleg hatályos holland jogszabályok azon rendelkezéseinek megszüvegezéséhez kapcsolódnak, amelyek a nyilvános haszonkölcsönzési kivétel keretében a papíralapú könyvek haszonkölcsönzésére vonatkozóan ilyen követelményt állítanak fel. Így a kérdést előterjesztő bíróság a 2001/29 irányelv 4. cikkének (2) bekezdésére hivatkozással felvetette a jelen ügyben a terjesztési jog kimerülésének kérdését. Ugyanakkor úgy gondolom, hogy ez a kimerülési folyamat nem áll kapcsolatban a jelen ügyben bennünket foglalkoztató haszonkölcsönzéssel.

83. A haszonkölcsönzési jog ugyanis a 2006/115 irányelvben bevezetett formájában teljes mértékben független a terjesztési jog kimerülésétől. Egyrészt, ezen irányelv 1. cikkének (2) bekezdése szerint a haszonkölcsönzési és a bérleti jog nem merül ki a terjesztési jog kimerülésével. Más szóval nem elegendő egy mű többszörözött példányának megvásárlása ahhoz, hogy szabadon haszonkölcsönbe vagy bérbe adható legyen. Külön meg kell szerezni – akár a jogosult hozzájárulásával, akár szerződéskötéssel, vagy a 2006/115 irányelv 6. cikkében meghatározott nyilvános haszonkölcsönzési kivétel értelmében, amennyiben ez az irányelv a nemzeti jogba átültetésre került – az ezen többszörözött példány haszonkölcsönbe adására vagy bérbeadására felhatalmazó jogot.

84. Másrészt egy mű haszonkölcsönbe adására vagy bérbeadására vonatkozó jog megszerzésének a 2006/115 irányelv szerint nem lehet feltétele a terjesztési jog kimerülése. A haszonkölcsönzési és a bérleti jog olyan műveket is érinthet, mint például azok, amelyeket nem szándékoztak nyilvánosságra hozni, ilyenek a kéziratok, a doktori értekezések stb.

85. Ha a haszonkölcsönzési vagy bérleti jog megszerzése a szerző jóváhagyásával történik, elvárható, hogy a szerző érdekei megfelelő védelemben részesüljenek. Ezzel szemben, amennyiben a haszonkölcsönzési jog a kivételen alapul, azon művekre történő alkalmazása, amelyeket nem nyilvános közzétételre szántak, a szerző vagyoni érdekein túl más jogos érdekeinek sérelmével is járhat. Ennélfogva indokoltnak látom, hogy a tagállamok a 2006/115 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésében meghatározott kivétel keretében megköveteljék, hogy a haszonkölcsönzés tárgyát képező e-könyveket először a szerző vagy az ő hozzájárulásával más tegye a nyilvánosság számára elérhetővé. Természetesen ezt a korlátozást nem lehet úgy megfogalmazni, hogy korlátozza a kivétel hatályát, így nem határozható meg az sem, hogy a művek milyen formában kerüljenek haszonkölcsönzésre.

86. Végezetül, a mű többszörözött példányának jogszerű eredetére vonatkozó kérdéssel összefüggésben a Bíróság a 2001/29 irányelv 5. cikke (2) bekezdésének b) pontjában foglalt, a magáncélú másolatra vonatkozó kivétel kapcsán már megállapította, hogy ez a kivétel nem kötelezi a szerzői jog jogosultjait arra, hogy elviseljék jogaik magáncélú másolatok készítésével együtt járó megsértését. Ennek megfelelően ezt a rendelkezést úgy kell értelmezni, hogy az nem vonatkozik azon eshetőségre, hogy a magáncélú másolatokat jogellenes forrásból készítik.⁴⁷

87. Véleményem szerint az e-könyvekkel összefüggésben ugyanez az értelmezés alkalmazható analógia útján a 2006/115 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésében foglalt haszonkölcsönzési kivétel esetében is. Annál is inkább, mivel e kivétel kedvezményezettjei olyan intézmények, amelyek többségükben közintézmények, és amelyektől megkövetelhető, hogy különös figyelmet fordítsanak a törvények betartására. Úgy gondolom, ezt nem kell bővebben kifejtenem.

88. Azt javaslom tehát, hogy a Bíróság az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második, harmadik és negyedik kérdésre azt a választ adja, hogy a 2006/115 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésével nem ellentétes, ha az említett rendelkezésben szereplő kivételt bevezető tagállam előírja, hogy a haszonkölcsönzés tárgyát képező e-könyveket e kivétel értelmében először a jogosult, vagy az ő hozzájárulásával más tegye a nyilvánosság számára elérhetővé, azzal a feltétellel, hogy e korlátozás megfogalmazása nem korlátozza a kivétel hatályát. Ugyanezt a rendelkezést úgy kell értelmezni, hogy az kizárólag a jogszerű forrásból származó e-könyvekre vonatkozik.

Véggözetkeztetések

89. Figyelemmel a fenti elemzésre, azt javaslom, hogy a Bíróság a Rechtbank Den Haag (hágai elsőfokú bíróság) által előterjesztett kérdésekre az alábbi választ adja:

- 1) A bérleti jogról és a haszonkölcsönzési jogról, valamint a szellemi tulajdon területén a szerzői joggal szomszédos bizonyos jogokról szóló, 2006. december 12-i 2006/115/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv – 2. cikke (1) bekezdésének b) pontjával összefüggésben értelmezett – 1. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy az e-könyveknek a könyvtárak által, határozott időre történő nyilvános rendelkezésre bocsátása az ez utóbbi cikkben szabályozott haszonkölcsönzési jog hatálya alá tartozik. Azok a tagállamok, amelyek az ugyanezen irányelv 6. cikkében meghatározott kivételt akarnak bevezetni az e-könyvek haszonkölcsönzésére, kötelesek gondoskodni arról, hogy az ilyen haszonkölcsönzés feltételei ne legyenek sérelmesek a mű rendes felhasználására, és indokolatlanul ne károsítsák a szerzők jogos érdekeit.
- 2) A 2006/115 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy azzal nem ellentétes, ha az e rendelkezésben szereplő kivételt bevezető tagállam előírja, hogy a haszonkölcsönzés tárgyát képező e-könyveket e kivétel értelmében először a jogosult, vagy az ő hozzájárulásával más tegye a nyilvánosság számára elérhetővé, azzal a feltétellel, hogy e korlátozás megfogalmazása nem korlátozza a kivétel hatályát. Ugyanezt a rendelkezést úgy kell értelmezni, hogy az kizárólag a jogszerű forrásból származó e-könyvekre vonatkozik.

47 — 2014. április 10-i ACI Adam és társai ítélet (C-435/12, EU:C:2014:254, 31. és 41. pont).